

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto ulkoministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tehdyn sopimuksen (DCA) hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi (VN/36586/2023)

Esitysluonnoksessa tarkoitettu DCA-sopimus on Suomea sitova kansainvälinen sopimus, jolla luodaan ajantasaiset puitteet yhteistyölle USA:n kanssa. DCA-sopimuksen määräykset perustuvat pääosin joukkojen asemaa koskevan Nato SOFA (Status of Forces Agreement) -sopimuksen määräyksiin. DCA selkeyttää yhteistyön pelisääntöjä ja mahdollistaa yhteistyön syventämisen kaikissa turvallisuustilanteissa. Sopimus vahvistaa Suomen turvallisuutta sekä edesauttaa Suomen Nato-jäsenyyden velvoitteiden toimeenpanoa.

DCA-sopimus käsittelee muun muassa joukkojen maahantuloon, puolustusmateriaalin varastointiin, rikosoikeudelliseen toimivaltaan sekä verotukseen liittyviä käytännön kysymyksiä. Sopimuksessa sovitaan alueista, joille Suomen ja USA:n yhteistyö ja yhteistoiminta ensisijaisesti keskittyisivät. Alueet on sisällytetty sopimuksen liitteeseen. DCA-sopimuksessa käsitellään myös useita liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle kuuluvia kysymyksiä, kuten ajo-oikeuksia ja ammattipätevyyksiä, ajoneuvojen käyttöä ja rekisteröintiä, postiasioita, ilmailuun liittyviä maksuja sekä taajuuskysymyksiä.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi DCA-sopimuksen sekä siihen liittyvät lait. Ulkoministeriö on pyytänyt antamaan lausunnot vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistun lausuntopyyntöön 12.5. mennessä. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta osallistua asian valmisteluun ja esittää seuraavan lausunnon:

Esitysluonnosta on alkuvuoden 2024 kuluessa valmisteltu valtioneuvoston laaja-alaisessa yhteistyössä työryhmässä, jonka työhön myös liikenne- ja viestintäministeriö on kiinteästi osallistunut. Valmisteluajataulu on ollut hyvin tiukka, mutta liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan työ on edennyt hyvin ja esitysluonnos kuvaa kattavasti DCA-sopimuksen sisältöä sekä voimaansaattamisen vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöihin.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää myös tärkeänä mahdollisuutta sisällyttää esitykseen keskeisimmät lakimuutokset, joilla varmistetaan kansallisen lainsäädännön yhdenmukaisuus sopimusmääräysten kanssa ja edistetään sopimusten tavoitteiden toteutumista käytännön tasolla. On kuitenkin selvää, että yhteistyömuodot ja yksityiskohtaisemmat käytännöt kehittyvät sopimuksen soveltamisen käynnistyttyä ja tämä sitoo myös liikenne- ja viestintähallinnon toimijoiden resursseja. Liikenne- ja viestintäministeriön vastuulla olevasta lainsäädännöstä esitysluonnokseen sisältyvät lakiehdotukset ajokorttilain (386/2011), liikenteen palveluista annetun lain (320/2017), ajoneuvolain (82/2021), sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014), ilmailulain (864/2014) sekä lentoasemaverkosta ja maksuista annetun lain (210/2011) muuttamisesta.

DCA-sopimuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaan USA:n joukkojen käyttämiltä tai yksinomaisesti niiden puolesta käytettäviltä ilma-aluksilta ei peritä lennonvarmistusmaksuja eikä muita maksuja, kuten yllento-, reitti- tai terminaalmaksuja, eikä niiltä peritä laskeutumis- tai paikoitusmaksuja valtion omistamilla ja ylläpitämillä lentopaikoilla Suomen alueella. Tällä tarkoitetaan valtion erityistehtävayhtiöiden Fintraffic Lennonvarmistus Oy:n ja Finavia Oyj:n tarjoamia lennonvarmistus-

ja lentoasemapalveluita. Sopimusmääräyksen johdosta esitysluonnokseen on lisätty ilmailulain 112 §:n sekä lentoasemaverkosta ja maksuista annetun lain 8 §:n muutosehdotukset, joiden nojalla lennonvarmistus- ja lentoasemapalvelujen tarjoajilla on oikeus saada palvelujen tarjoamisesta aiheutuneita kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista. Suomea velvoittavat ilmailun kansainväliset ja EU-oikeudelliset säännöt ja periaatteet, joiden perusteella valtiot eivät voi vyöryttää sotilasilmailun kustannuksia siviili-ilmailun käyttäjien maksettavaksi. Tästä johtuen maksuvapautuksista aiheutuvat menetetyt tulot on korvattava palveluntarjoajille valtion varoista. Esitysluonnoksen edellä mainittujen pykäläluonnosten yksityiskohtaisissa perusteluissa sekä esitysluonnoksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on täsmennetty, että kysymys on puolustusmenoista, joten kyseiset maksut tulisi budjetoida puolustusministeriön hallinnonalan pääluokkaan. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää kirjausta ja sen toteutusta erittäin tärkeänä, koska puolustusyhteistyösopimuksessa sovitut maksuvapautukset koskevat sopimuksen piirissä olevaa sotilasilmailua ja siksi sen aiheuttamat kustannukset tulee myös kattaa puolustusmenoista.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että esitysluonnoksessa ehdotetut ilmailun maksuihin liittyvät lakimuutokset koskevat ainoastaan DCA-sopimuksessa tarkoitettuja USA:n joukkojen käyttämiä ilma-aluksia. Nato SOFA –sopimuksessa vastaavaa maksuvapautusta ei ole, joten muut Nato-jäsenvaltiot ovat Suomessa toimiessaan velvollisia suorittamaan lennonvarmistus- ja lentoasemapalvelumaksut palveluiden tarjoajille. Käytännössä jotkut toimijat eivät tästä huolimatta Suomessa vieraillessaan ole maksaneet kaikista käyttämistään palveluista, jolloin maksuista on vastannut Suomen Ilmavoimat. Vallitseva tilanne sekä Nato-joukkojen tasapuolinen kohtelu huomioiden liikenne- ja viestintäministeriö esittää harkittavaksi, tulisiko edellä mainituissa ilmailulain sekä lentoasemaverkosta ja -maksuista annetun lain pykälissä tarkoitettu maksuvapautus sekä kustannusten budjetointi puolustusministeriön hallinnonalan pääluokkaan ulottaa koskemaan kaikkien Nato-jäsenvaltioiden joukkojen käyttämiä ilma-aluksia. Tämä liikenne- ja viestintäministeriön käsityksen mukaan selkeyttäisi nykytilaa, vähentäisi palveluiden tarjoajiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa, ehkäisisi maksujen suorituksiin liittyviä viiveitä sekä edistäisi kansainväliseen puolustusyhteistyöhön liittyvien kustannusten ja niiden budjetoinnin läpinäkyvyyttä.

DCA-sopimuksen 26 artiklassa määrätään USA:n sopimustoimittajiin sovellettavista poikkeuksista. Poikkeukset koskevat Suomen säädösten ja määräysten noudattamista palvelusuhteen ehtojen, yritysten lupien ja rekisteröintien sekä verotuksen osalta. Esitysluonnoksen artiklakohtaisissa perusteluissa todetaan, että artikla merkitsee poikkeusta edellä kuvattuun kansalliseen lupia ja rekisteröintejä koskevaan lainsäädäntöön. Poikkeaminen on esitysluonnoksessa katsottu mahdolliseksi, koska sopimus tulee voimaan kansallisena lakina. Poikkeus olisi rajallinen, koska USA:n joukoilla on velvollisuus kunnioittaa kansallista lainsäädäntöä ja poikkeus olisi voimassa vain sotilaskuplassa. Yksityiskohtaisempien poikkeussäännösten tarvetta on esitysluonnoksen mukaan syytä arvioida sen jälkeen, kun on saatu enemmän tietoa artiklan soveltamiskäytännöstä ja kokemusta siitä, edellyttäisikö artiklan täytäntöönpano sektorikohtaista sääntelyä sopimuksen tueksi. Liikenne- ja viestintäministeriö yhtyy edellä esitettyyn arviointiin ja tarpeeseen myös omalla hallinnonalallaan jatkossa arvioida mahdollisia yksityiskohtaisten poikkeussäännösten tarvetta. Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö pyytää ulkoministeriötä lisäämään 26 artiklan perusteluihin sieltä pois jääneen viittauksen liikennesektorin lupia koskevaan lainsäädäntöön: ”*Tieliikenteen ja ilmailun kuljetusluvista (yhteisön liikennelupa, kansainvälisen liikenteen tiekuljetuslupa) säädetään liikennepalvelulaissa (320/2017), EU:n liikenteenharjoittaja-asetuksessa (EU) N:o 1071/2009, EASA-asetuksessa (EU) 2018/1139, lentoliikenneasetuksessa (EU) N:o 1008/2008 ja EU:n ja USA:n välisessä lentoliikennesopimuksessa (Euroopan unionin virallinen lehti nro L 134,*

25/05/2007 s. 4 – 41 ja sopimuksen muuttamista koskeva pöytäkirja nro L 223, 25/08/2010 s. 3 – 19).”

DCA-sopimuksen 28 artikla sisältää määräykset USA:n joukkojen oikeudesta käyttää omia televiestintäjärjestelmiään. USA:n joukoilla on oikeus käyttää sellaisia keinoja ja palveluja, jotka tarvitaan varmistamaan täysi valmius käyttää televiestintäjärjestelmiä, sekä oikeus käyttää tarvittavia radiotaajuuksia tähän tarkoitukseen. Radiotaajuuksien käyttö on Yhdysvalloille maksutonta. USA:n joukkojen on pyrittävä kaikin kohtuullisin toimin yhteensovittamaan taajuuksien käyttöä ennakolta Suomen toimeenpanijan eli Puolustusministeriön tai sen osoittaman tahon kanssa. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että USA:n omien televiestintäjärjestelmien käyttöön tarvittavat taajuudet voivat olla myös muita kuin Suomessa Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen käyttöön osoitettuja taajuuksia. Sopimuskirjauksesta johtuen USA:n joukoilta ei voida edellyttää radiolupaa tai radiolähettimen käyttöön liittyvää pätevyyden osoittamista. Tämän takia esitysluonnokseen oli tarpeen lisätä sopimusmääräykset huomioivat muutokset sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää ensisijaisen tärkeänä, että sopimuksen toimeenpanon edellyttämät kansalliset koordinaatiomekanismit puolustusyhteistyössä käytettävien taajuuksien osoittamisesta ja käyttämisestä luodaan selkeiksi ja tehokkaiksi. Liikenne- ja viestintäviraston kanssa ennen taajuuksien käyttöönottoa tehtävä yhteensovitus ehkäisee häiriöitä niin sotilas- kuin siviilitaajuuksien käytössä sekä niitä hyödyntävissä palveluissa.

DCA-sopimuksen toimeenpano ja käytännön tason sujuva yhteistyö USA:n joukkojen, sopimustoimittajien ja muun siviilihenkilöstön kanssa edellyttää erityisesti Liikenne- ja viestintävirastolta uusien toimintamallien ja mahdollisesti myös tietojärjestelmämuutosten kehittämistä. Tämä koskee erityisesti sopimuksen 9 artiklaan liittyvää ajoneuvojen rekisteröintiä ja käyttöä Suomessa. Myös muiden liikenne- ja viestintähallintoa koskettavien sopimusmääräysten käytännön soveltaminen voi sitoa hallinnon resursseja erityisesti alkuvaiheessa, mutta tämän hetken arvion mukaan tehtävistä selvittää nykyisten resurssien puitteissa. USA:n kanssa tehtävän yhteistyön lisääntyessä ja sopimuksen soveltamiseen liittyvän käytännön täsmentyessä mahdolliset resurssitarpeet voidaan arvioida täsmällisemmin.

Kansliapäällikkö

Minna Kivimäki

Hallitusneuvos

Janne Mänttari